

מניעת הטרדה מינית בטיפול הפיזיותרפי בספורטאים וספורטאיות

מטעם קבוצת העניין ספורט בפיזיותרפיה

מטרת המסמך היא להביא לידיעת הפיזיותרפיסטים והפיזיותרפיסטיות שמטפלים בספורטאים וספורטאיות את החוק למניעת הטרדה מינית והשלכותיו, להציף התנהגויות שנחוצות כהטרדה ולהציע התנהגויות מונעות- כללי "עשה ואל תעשה" (כולל טיפים מעשיים).

מניעת הטרדה מינית בטיפול הפיזיותרפי בספורטאים וספורטאיות

מטעם קבוצת העניין ספורט בפיזיותרפיה

מטרת המסמך היא להביא לידיעת הפיזיותרפיסטים והפיזיותרפיסטיות שמטפלים בספורטאים וספורטאיות את החוק למניעת הטרדה מינית והשלכותיו, להציף התנהגויות שנחוצות כהטרדה ולהציע התנהגויות מונעות-כללי "עשה ואל תעשה" (כולל טיפים מעשיים).

מדוע לייחד מסמך למטפלים בספורטאים/יות?

מערכת היחסים בין הספורטאים לפיזיותרפיסטים שמטפלים בהם ייחודית עקב מספר סיבות: הקשר הממושך והאינטנסיבי (שהופך לקשר אישי), הכרות ממושכת שעשויה לגרום לחוסר תשומת לב לגבי בקשת רשות המטופל/ת לחשיפה/ מגע, התלות והאמון הרב של הספורטאי/ת במטפל/ת, מסגרת טיפול אישית אינטימית ומבודדת לעיתים במקום שאינו מיועד מלכתחילה לטיפול (חדרי הלבשה/ בית מלון וכו'), שותפות בתהליכים רגשיים שעובר הספורטאי/ת (מתח לקראת תחרויות, חשש לאכזב וכד'). הכוח בידי הפיזיותרפיסט/ית להחליט מתי הספורטאי/ת כשיר/ה לחזור להתחרות, שימוש במגע בעת הטיפול (שלא תמיד הספורטאי/ת מבין את מטרתו וטיבו) ועוד.

להלן עיקרי המידע (פרוט ודוגמאות מצורפים בהמשך המסמך):

- הטרדה מינית היא פעולה פיזית או מילולית בעלת אופי מיני המופנית כלפי אדם שהפעולה אינה רצויה לו.

- החוק למניעת הטרדה מינית כולל: סחיטה באיומים, מעשה מגונה, הצעות בעלות אופי מיני, התייחסויות בעלת אופי מיני, התייחסות מגדרית משפילה ופרסום תמונות מיניות.

- בסיטואציה של טיפול פיזיותרפי לא חלה על המתלונן/נת החובה לידע את המטפל/ת לגבי אי הסכמתו/ה למעשים/ דיבורים

- הרשעה בהטרדה מינית יכולה להביא לענישה של מאסר, פיצוי כספי לקורבן, פיטורין והתליה זמנית / קבועה של רישיון הפיזיותרפיסט/ית.

- יש להיות ערים לסיטואציות בטיפול בהם המטופל/ת עשויים לחוות הטרדה מינית לדוגמא: נגיעה באזורים אינטימיים בטיפול, או כחלק משפת עידוד, הערות לגבי גוף הספורטאי/ית, שאלות אינטימיות, הדגמת תרגיל תוך הצמדות, מבטים "חודרים" ועוד.

- המלצות להתנהגות מונעת :

- הסבר מפורט על מטרת הטיפול ואופן ביצועו וקבלת הסכמת המטופל
- הדגשה בפני המטופל שבכל עת רשאי לבקש לפסיק את הטיפול.
- הימנעות מגלישה לשיחות אינטימיות והערות אינטימיות
- הימנעות ממגע שלא לצורך
- גילוי רגישות לתגובות מילוליות ובלתי מילוליות של המטופל/ת

- יש להיות ערניים ורגישים למצבים בהם הספורטאי/ת חווים הטרדה מינית מצד איש צוות אחר ולפעול למיגור התופעה.

מהי הטרדה מינית?

הטרדה מינית הינה כל פעולה פיזית או מילולית בעלת אופי מיני המופנית כלפי אדם שהפעולה אינה רצויה לו.

החוק למניעת הטרדה מינית:

החוק למניעת הטרדה מינית (1998) מגדיר הטרדה מינית כהתנהגות בלתי חוקית הפוגעת בכבוד האדם, חירות האדם ופרטיותו ובשוויון בין המינים. הטרדה מינית על פי החוק והפסיקה כוללת את המעשים הבאים:

1. סחיטה באיומים, כאשר המעשה שהאדם נדרש לעשותו הוא בעל אופי מיני (לדוגמא: אם לא תקיימי איתי יחסי מין אמליץ למאמן לא להחזיר אותך לפעילות)
2. מעשים מגונים- מעשים לשם גירוי, סיפוק או ביזוי מיני שהמוטרד אינו מסכים להם. החוק מתייחס לשני סוגים של מעשים מגונים, כאלו שכרוכים במגע וכאלו שנעשים בפומבי ואינם כוללים מגע במוטרד. אין בהכרח מגע אבל גורם למי שנמצא להרגיש לא בנוח. (לדוגמא: חשיפת איבר מין בפומבי, נגיעות, התחככות).
3. הצעות חוזרות בעלות אופי מיני, המופנות לאדם אשר הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות האמורות. לדוגמא: הצעה למתן יחס מועדף בטיפול בתמורה לטובת הנאה על רקע מיני
4. התייחסויות חוזרות המופנות לאדם, המתמקדות במיניותו, כאשר אותו אדם הראה למטריד כי אינו מעוניין בהתייחסויות האמורות (לדוגמא: "מחמאות" לגבי גודל החזה, מידת הפיסוק בירכיים וכד')
5. התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או למיניותו, לרבות נטייתו המינית. (לדוגמא: לכנות בשמות, לפזר הערות בעלות אופי מיני, להציג תמונות פורנוגרפיות)
6. פרסום תצלום, סרט או הקלטה של אדם, המתמקד במיניותו, בנסיבות שבהן הפרסום עלול להשפיל את האדם או לבזותו, ולא ניתנה הסכמתו לפרסום.
7. הטרדה סביבתית (Hostile environment) שיה, שפה, בדיחות, תרבות היוצרים אוירה עויינת בעלת אופי מיני.

מקרים בהם אין צורך להביע התנגדות על מנת שהמעשה ייחשב כהטרדה מינית:

מדובר במצבים בהם ניתן להגיש תלנה על הטרדה מינית גם אם המתלונן/נת לא הביעו אי הסכמתם למעשה/ אמירה:

- קטין/ חסר ישע תוך ניצול יחסי מרות/ תלות/ חינוך או טיפול.
- מטופל במסגרת טיפול נפשי, בריאותי, רפואי או פרא רפואי
- ניצול יחסי מרות בעבודה
- אדם עם מוגבלות

*** יש לציין שקיימים מצבים נוספים שלא צוינו במסמך כי אינם רלוונטיים לטיפול הפיזיותרפי

כלומר מן האמור לעיל ניתן להבין שבהתייחס לטיפול הפיזיותרפי (הן בקטין והן במבוגר) לא חלה חובה להביע התנגדות על מנת שהאמירה/ מעשה ייחשבו כהטרדה מינית

דרכי טיפול במקרים של הרשעה בהטרדה מינית:

- מסגרת הדין הפלילי- עד שנתיים מאסר
 - מסגרת הדין האזרחי- פיצוי בהתאם לסדר הדין האזרחי
 - מסגרת של טיפול באחריות המעביד- מכלול צעדים עד פיטורין
 - מסגרת משמעתית- בהתאם להמלצת בית הדין המשמעתית והחלטת שר הבריאות-
 - התליית רישיון לצמיתות/ לתקופה שיקבע בית הדין
- * יש לציין כי לאחרונה (2021) הותלה ל-10 שנים רישיונו של פיזיותרפיסט אשר הורשע בעבירה של מעשה מגונה במטופלת.

חשוב להדגיש כי למגע הטיפולי משמעות גדולה וערך תרפויטי רב והוא חלק בלתי נפרד מהטיפול, אולם יש לתת את הדעת לחווייה של המטופל/ת למגע. מומלץ לעיין בנייר העמדה "שמירה ראויה על גבולות המגע בטיפולי פיזיותרפיה" אשר פורסם ע"י ועדת האתיקה של העמותה לקידום הפיזיותרפיה (2013).

מצבים בהם הספורטאי/ת עשויים לחוות הטרדה מינית בטיפול:

המידע נלקח מפרויקט מניעת הטרדות מיניות שנערך ע"י ד"ר זאב לרר עבור "אתנה"- המרכז לקידום ספורט הנשים בישראל.

- שימוש בשפה בוטה לדרבון ועידוד
- נגיעה באזורים אינטימיים כחלק משפת גוף של עידוד, ברכה ונחמה ("ניצול הזדמנות")
- נגיעה באזורים אינטימיים בעת טיפול, כאשר יש אי ודאות לגבי הצורך ונדמית כוונה מינית
- הדגמה של תרגיל תוך כדי הצמדות לספורטאי/ת ומגע באזורים אינטימיים
- חטטנות גוף
- הערות לגבי גוף הספורטאי/ת תוך כדי הטיפול
- הערות חודרניות בעת טיפול (לדוגמא: הישבן שלך מוצק)
- מבטים "חודרים" במיוחד לאזורי גוף חשופים
- שאלות אישיות אינטימיות
- חשיפת אזורי גוף ללא בקשת רשות מהמטופל לביצוע.

המלצות וטיפים להתנהגות מונעת:

ההמלצות גובשו ממצאי מחקר אתנה ומהמלצות של פיזיותרפיסטים ותיקים ומנסים בתחום.

- לזכור - דווקא כאשר ההכרות עם הספורטאי/ת ממושכת הגבולות עשויים להיטשטש, והיא/הוא עלולים לחוות את טשטוש הגבולות כהטרדה מינית.
- חשוב להסביר את הסיבה לצורך בטיפול, לוודא שהספורטאי/ת הבינו ולקבל אישורם. בסיום הטיפול יש לברר את תחושת המטופל/ת לגבי הטיפול
- במידה ומדובר בקטין/נה או בטיפול באזור אינטימי- לדרוש ליווי לטיפול ע"פ החוק והסכמה מדעת.
- לפני כל מגע/הסרה של בגד, להסביר תחילה ולבקש רשות. גם אם עובדים עם ספורטאי/ת שמכירים ומטפלים בו/ה כבר זמן רב.
- לצמצם חשיפה למינימום הכרחי (מבלי להתפשר על מקצועיות הטיפול). אזור שנחשף אך לא מהווה חלק מהטיפול שמתבצע כרגע מומלץ לכסות במגבת/ סדין.
- להימנע ממגע שלא לצורך
- בארץ עדיפות לעבודה עם מלווה או עוד נוכחים או ב open space בהתחשב בפרטיות לעניין חשיפה. בחו"ל, בחדר במלון, עבודה עם דלת לא נעולה ועדיפות למלווה. תמיד להציע אפשרות למלווה .
- כיבוד פרטיות- להמעיט בשיחות אישיות חוצות גבולות אישיים. לא להיכנס לשיחות על חיים פרטיים, בני זוג, ולהדוף ניסיון מצד הספורטאי/ת לדון בנושאים פרטיים.
- להימנע ממחמאות שקשורות בגוף.
- בתקשורת בוואטספ- להיות ענייני, לא לשלוח הערות על מראה, או לשתף חומר לא ראוי. ולא לשתף פעולה במידה והצד השני נוהג כך.
- לא לספר או לשתף בבדיחות גסות/סיפורים גסים, גם אם הם נתפסים ע"י המטופל/ת כהומור. לא לשתף פעולה גם אם הדברים באים מצד המטופל/ת.
- לגלות רגישות לתגובות המילוליות והבלתי מילוליות של המטופל/ת.
- כאשר מדובר בפיזיותרפיסט שמטפל בספורטאית או פיזיותרפיסטית שמטפלת בספורטאי , במידה ויש צורך לבדוק או לטפל באזור אינטימי (חזה/מפשעות) רצוי לשקול בשיתוף עם המטופל/ת להעביר אותו/ה למטפל מאותו מין. במידה ולא ניתן, הטיפול יעשה בנוכחות מלווה ובהסכמת המטופל/ת.
- בכל מצב שקיימת מצד המטופל/ת אי וודאות לגבי הפרשנות של המטופל/ת לסיטואציה מומלץ לבצע את הטיפול בנוכחות אדם נוסף בסביבה (בהסכמת המטופל/ת כמובן)
- הטרדה מינית של ספורטאים וספורטאיות עשויה להתבצע ע"י הדמויות השונות שמלוות אותם/ן (מאמן, ראש הקבוצה, עסקנים, מאמני כושר ועוד). חלה עלינו החובה והאחריות להיות רגישים ולאחר מצבים כאילו ואם קיימים- לפעול למיגורם.